

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЯК ВЕКТОР ЇХ РОЗВИТКУ

Р. В. Пелехатий аспірант*

Житомирський національний агроєкологічний університет

Постановка проблеми. Актуальним питанням удосконалення організації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК) є диверсифікація їх діяльності. Диверсифікація дає можливість створення синергетичного ефекту (доповнюючи основну діяльність), зниження економічного ризику та несприятливої дії факторів зовнішнього середовища (наприклад, погодних умов), збільшення доходів членів кооперативу (частину з яких можна використати для придбання основних засобів), підвищення ефективності особистих селянських господарств (наприклад, організація спільних пасовищ, виробництво комбікормів тощо). Як результат, диверсифікація діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів сприяє ефективнішому використанню матеріальних, фінансових та людських ресурсів.

Стан вивчення проблеми. Діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів присвячені дослідження вчених П. Т. Саблука, Л. В. Молдаван, В. В. Зіновчука [1], Т. В. Швець, Н. М. Куцмус та ін. Проблеми диверсифікації у сільському господарстві висвітлено у працях таких вчених, як В. Г. Андрійчук, М. Д. Корінько, В. І. Ткачук, О. В. Зоренко, Н. І. Степаненко [4] та ін. Зокрема, Ткачук В. І. обґрунтував концептуальні засади процесу диверсифікації та узагальнив досвід диверсифікації сільської економіки в країнах ЄС [5]. Проте, диверсифікації діяльності сільськогосподарських кооперативів у науковій економічній літературі не приділено ще достатньо уваги, а тому існує потреба в глибшому дослідженні цього питання.

Методика дослідження. Основою дослідження є праці вітчизняних науковців в сфері диверсифікації діяльності сільськогосподарських підприємств. За допомогою діалектичного підходу, методу аналізу та синтезу, методу теоретичного узагальнення та системного підходу здійснено вивчення теоретичних аспектів диверсифікації аграрних підприємств; абстрактно-логічний метод дозволив узагальнити результати дослідження та сформулювати висновки.

Основний матеріал. Термін «диверсифікація» походить від латинських слів *diversus* (різний) і *fadere* (робити). В економічній науці

---

*Науковий керівник – д.е.н, професор В.В. Зіновчук

цей термін означає проникнення господарюючих суб'єктів в нові сфери діяльності. Традиційно виділяють 3 напрями диверсифікації: концентричний, горизонтальний та конгломератний.

Концентрична (вертикальна) диверсифікація припускає виробництво нових видів товарів, які як в технологічному, так і в маркетинговому аспекті пов'язані зі вже існуючими товарами фірми. Прикладом вертикальної диверсифікації в сільськогосподарському обслуговуючому молочарному кооперативі є створення спільного пасовища для випасу корів членів кооперативу. Таким чином, частково вирішується проблема безперервного постачання кормів. Горизонтальна диверсифікація передбачає виробництво нової продукції (надання послуг), призначеної для клієнтів компанії, навіть якщо вона технологічно не зв'язана з існуючими виробничими лініями. Наприклад, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, в якому є вантажний автомобіль, може надавати послуги перевезення вантажів своїм членам. Кооператив отримує додаткові кошти та повніше використовує техніку, а члени кооперативу – допомогу у веденні особистого селянського господарства. Конгломератна диверсифікація має на меті поповнення асортименту виробами, що не мають ніякого відношення ні до застосовуваної підприємством технології, ні до його нинішніх товарів і ринків. Яскравим прикладом конгломератної диверсифікації в сільськогосподарській обслуговуючій кооперації є сільський туризм, забезпечивши додатковий дохід членам кооперативу [6].

Стратегічні переваги диверсифікації для сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу: 1) залучення до виробництва нових видів продукції, беручи участь у подальших стадіях переробки сільськогосподарської продукції та отримувати від цього додатковий дохід; 2) залучення до нових видів діяльності, що може знизити загальні ризики та відкрити доступ до нових ринків збуту та постачання ресурсів, тим самим стати новим поштовхом у розвитку СОК та вивести його діяльність на вищий рівень. Опосередковані переваги диверсифікації для СОК: 1) синергетичний ефект кооперативної взаємодії, що може проявитися при умові створення взаємопов'язаних, доповнюючих виробництв та наданні послуг, які підвищать ефективність всієї системи СОК; 2) протистояння посередництву – одна із ключових місій сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; 3) раціональне використання ресурсів полягає у розширенні діяльності СОК, максимізуючи використання наявних матеріальних, фінансових та трудових ресурсів; 4) використання професійного менеджменту дозволить здійснювати управління більш складною диверсифікованою системою сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, виконуючи це

ефективніше ніж члени кооперативу; 5) отримання послуг за мінімальними цінами в середині кооперативу за собівартістю, яка буде нижчою від ринкової ціни на даний вид послуг; 6) координація дій; 7) підвищення рівня зайнятості і самозайнятості своїх членів; 8) посилення соціального захисту та посилення екологічної безпеки [2].

При формуванні та впровадженні стратегії диверсифікації потрібно враховувати основні її принципи: 1) визначення мети процесу диверсифікації, що не вступає у суперечності з глобальною метою системи (підприємства). 2) необхідність передусім захищати вже отриманий і сформований капітал, а лише потім розробляти шляхи його збільшення та розвитку. 3) врахування зв'язків між елементами системи, їхніх особливостей і взаємодії. 4) узгодження напряму диверсифікації з потребами ринку. 5) доцільність технологічної сумісності та спадкоємності. 6) максимальне використання наявних трудових ресурсів на виробництві [3]. Це загальні принципи диверсифікації, які можна віднести до будь-якого підприємства. При диверсифікації діяльності СОК потрібно також враховувати унікальні особливості конкретного кооперативу, такі як: кількість членів, завантаженість людських ресурсів та техніки, наявність вільних фінансових ресурсів, ефективність ведення основного виду діяльності.

Висновки. Диверсифікація діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є стратегічною складовою їхнього розвитку, оскільки дає можливість отримати ряд переваг як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі. Формування стратегії диверсифікації повинно відповідати основним принципам диверсифікації підприємств та враховувати особливості сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу як унікального підприємства.

Список використаних джерел

1. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук – К.: Логос, 1999. – 256 с.
2. Зіновчук В. В. Роль кооперації у реалізації диверсифікаційних намірів сільськогосподарських товаровиробників. / В. В. Зіновчук, В. І. Ткачук // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. – 2011. – № 2 (29). – т. 2. – С. 131–140.
3. Корінько М. Д. Організаційно-економічний механізм диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання / М. Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 135–142.
4. Степаненко Н. І. Особливості диверсифікації як стратегічної орієнтації підприємств аграрного сервісу // Вісник ЖНАУ. – 2009. – Т. 2. – № 2 (25). – С. 388–394.

5. Ткачук В. І. Диверсифікація аграрного підприємства: монографія / В. І. Ткачук. – Житомир: ЖНАЕУ, 2011. – 268 с.
6. Шарко О. О. Види та напрями диверсифікації діяльності підприємств [Електронний ресурс] / О. О. Шарко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2008. – № 10. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2008_10_2/sharko.pdf